

Nr 15

Utlåtande i anledning av väckt motion om översyn av 25 kap. strafflagen om ämbetsbrott.

Första lagutskottet har till behandling förehäft en inom första kammaren väckt motion, nr 57, av herr *Mogård*. I motionen hemställes, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om en »översyn av strafflagens kap. 25 om ämbetsbrott med särskilt beaktande av vad i § 7 säges om möjlighet till avsättning vid annat än frihetsstraff.»

Beträffande de skäl motionären anfört till stöd för sin hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Gällande bestämmelser m. m.

Utöver de allmänna straffarterna, straffarbete, fängelse och böter, finnes särskilda straff för dem som är underkastade ämbetsansvar. Dessa särskilda straff, som benämnes ämbetsstraff, är enligt 2 kap. 15 § strafflagen av två slag, nämligen avsättning och suspension, det senare innebärande mistning av befattning på viss tid.

Ämbetsstraffens användning regleras i 25 kap. strafflagen. I 1—4 §§ i kapitlet upptages bestämmelser om särskilda brott, som är straffbara endast om de begås av ämbetsmän (självständiga ämbetsbrott). De självständiga ämbetsbrotten, tjänstemissbruk (1 §), tagande av mutor (2 §), brott mot tystnadsplikt (3 §) och tjänstefel (4 §) föranleder i första hand ämbetsstraff. För grova brott kan frihetsstraff ådömas jämte ämbetsstraff. I ringa fall är straffet allenast böter.

Från tillämpningsområdet för 1—4 §§ undantages fall, där gärningen eljest är särskilt belagd med straff. De självständiga ämbetsbrotten är således subsidiära i förhållande till allmänna brott. Gärningar, som är straffbelagda vare sig de begås av ämbetsmän eller andra, medför även för ämbetsmän i första hand allmänt straff. Detta gäller såväl de fall då ämbetsman begår allmänt brott som har direkt samband med tjänsten (osjälvständiga ämbetsbrott) som de fall då ämbetsmans allmänna brott ej har samband med tjänsten (ämbetsbrott i vidsträckt mening). Den omständigheten att ett av ämbetsman begånget allmänt brott tillika innefattar åsidosättande av tjänsteplikt (osjälvständigt ämbetsbrott) skall enligt en i 5 § upptagen bestämmelse beaktas vid bestämmande av straffet och kan föranleda att det allmänna straffet skärpes.

I 25 kap. 7 § meddelas regler för användningen av avsättning och suspension vid ämbetsmans allmänna brott. Dessa regler är gemensamma för självständiga ämbetsbrott och ämbetsbrott i vidsträckt mening och gäller följaktligen brott begångna såväl i som utom tjänsten. Lagrummet upptager följande bestämmelser. Om ämbetsman dömes till straffarbete för det allmänna brottet skall han avsättas; om särskilda skäl föranleder därtill, må han dock bibehållas i tjänsten och kan i sådant fall dömas till suspension. Om ämbetsmannen förskyller fängelse eller böter, skall han dömas till suspension, om han genom brottet i avsevärd mån skadat det anseende som innehavaren av befattningen bör äga; dock må till avsättning dömas, därest han med hänsyn till tjänstens särskilda beskaffenhet genom brottet visat sig uppenbarligen icke vara skickad att innehava denna. Då avsättning eller suspension ådömes, skall den förlust ämbetsmannen därigenom lider beaktas vid bestämmande av annat straff för brottet, och må böter som eljest skolat följa å brottet bortfalla.

Historik

År 1944 avgav straffrättskommittén ett betänkande med förslag till lagstiftning om brott mot staten och allmänheten (SOU 1944: 69). Betänkandet lades till grund för en revision i vissa delar av 1864 års strafflag. Denna revision omfattade bl. a. lagstiftningen om ämbetsbrott. Reformen genomfördes år 1948, då bestämmelserna i 25 kap. strafflagen om ämbetsbrott erhöll sin nuvarande utformning.

Före 1948 års reform gällde om ämbetsstraffs användning vid ämbetsmans allmänna brott olika regler allteftersom brottet förövats i eller utom tjänsten. För allmänna brott i ämbetet gällde som huvudregel enligt 25 kap. 18 § strafflagen att de skulle medföra ansvar enligt straffbud utanför 25 kap. jämte 25 kap. 16 eller 17 §§ strafflagen i konkurrens. Bestämmelserna innebar att jämte det allmänna brottet ansågs föreligga ett fristående ämbetsbrott och att för båda brotten utmättes ett konkurrensstraff som normalt utgjordes av allmänt straff och ämbetsstraff i förening.

För ämbetsmäns allmänna brott utom tjänsten gällde före 1948 enligt 2 kap. 18 § strafflagen att den som dömdes till straffarbete för det allmänna brottet tillika skulle dömas till avsättning. Därest omständigheterna föranledde det, skulle han dock kunna bibehållas i befattningen och skulle i sådant fall kunna dömas till suspension från ämbete eller tjänst. Enligt denna huvudregel kunde alltså ämbetsstraff tilläggas som påföljd endast vid straffarbete. Vid vissa allmänna brott utom tjänsten kunde dock även fängelse medföra samma påföljd. Så gällde om ämbetsmän som dömdes till fängelse för brott upptagna i 8 kap. strafflagen om förräderi och andra för rikets säkerhet menliga brott. Vidare stadgade 25 kap. 20 § strafflagen avsättning eller suspension för ämbetsman, som hade att undervisa eller uppfostra ungdom, då han för vissa sedlighetsbrott dömdes till fängelse och i

visst fall även då han dömdes till böter. Slutligen fanns en särskild bestämmelse om prästers brott utom ämbetet i 1889 års lag om straff för ämbetsbrott av präst. Denna lag upphävdes vid 1948 års strafflagsreform och ersattes av de allmänna bestämmelserna om ämbetsbrott i 25 kap. strafflagen. Enligt 8 § i 1889 års lag stadgades att, om präst för brott utom ämbetet blivit dömd till böter eller fängelse och brottet var sådant, att hans prästerliga anseende därigenom fläckades eller spilldes, han särskilt skulle dömas till varning, mistning av ämbetet på viss tid eller avsättning.

Såsom framgår av redogörelsen för gällande bestämmelser uppställs numera gemensamma regler för ämbetsstraffs användning vid ämbetsmans allmänna brott vare sig brotten är begångna i tjänsten eller utom tjänsten. Dessa regler upptages i 25 kap. 7 § strafflagen. Enligt bestämmelserna i 7 § kan, såsom framgår av den tidigare redogörelsen, under vissa förutsättningar dömas till avsättning och suspension vid bötesbrott medan däremot ämbetsstraff enligt huvudregeln i äldre 2 kap. 18 § strafflagen endast kunde följa vid straffarbetsbrott.

I sitt år 1944 framlagda förslag anförde *straffrättskommittén* — efter en redogörelse för i vilken omfattning dåvarande lagstiftning medgav användning av ämbetsstraff såsom påföljd vid lägre straff än straffarbete — angående 7 § bl. a. följande:

Det stegrade krav på oförvitlighet hos ämbetsmän som kommit till uttryck i denna utveckling synes väl värt beaktande. En fortsatt anknytning till speciella brottstyper måste dock bli otillfredsställande och bör ersättas med generella regler om ämbetsstraffets tillämpning. Efter förebild av lagen om straff för ämbetsbrott av präst d. 8 mars 1889 8 § har förslaget därför öppnat faktultativ möjlighet att, när ämbetsman dömes till fängelse eller böter, därjämte ådöma avsättning eller suspension. Ämbetsstraffet tillämpas emellertid i dessa fall icke såsom regelmässig påföljd utan allenast efter särskild prövning att ämbetsmannen genom brottet visat sig vara ovärdig eller eljest uppenbarligen icke skickad att utöva tjänsten.

I proposition till 1948 års riksdag (nr 80) yttrade *departementschefen* vid 7 § bl. a. följande:

Beträffande den i förevarande § behandlade frågan, vilka verkningar i fråga om ämbetsstraff som böra knytas till ett allmänt brott av ämbetsman, har jag till en början i likhet med kommittén funnit, att en dom å straffarbete på samma sätt som för närvarande bör medföra avsättning från allmän befattning, såvida icke särskilda skäl tala för den brottsliga bibehållande i tjänsten, och att i sistnämnda fall bör kunna dömas till suspension. Vad härefter gäller frågan om inverkan av allmänt brott, varigenom en ämbetsman förskyllt endast fängelse eller böter, ha otvivelaktigt beaktansvärda synpunkter anförts mot införandet av en så vidsträckt möjlighet att här ådöma ämbetsstraff som kommittén förelagit. Häradshövdingeföreningen har befarat att principen om ämbetsmäns oavsättlighet skulle bli alltför uttunnad, om alla av ämbetsmän begångna allmänna brott, även sådana som icke ägde samband med tjänsteutövningen, skulle kunna medföra domar å avsättning eller suspension. Det är emellertid att märka, att även andra allmänna brott än sådana som i det särskilda fallet förskylla straffarbete kunna indicera en hög grad av olämplighet för fortsatt tjänsteutöv-

ning hos den ämbetsman som gör sig skyldig till dem. Bötfälles en skol-lärare för sedlighetsårande beteende eller en taxeringstjänsteman för falsk-deklaration, kan det exempelvis vara nödvändigt att den brottslige avlägs-nas från tjänsten. Att meddela speciella bestämmelser för alla sådana fall synes knappast möjligt. På grund härav har jag i princip anslutit mig till den av kommittén föreslagna utvidgningen av möjligheten att tillgripa äm-betsstraff vid ämbetsmans allmänna brott. Den nödiga garantien mot miss-bruk härav synes mig kunna vinnas genom att i anslutning till 6 § såsom närmare förutsättningar för tillämpning av ämbetsstraff, då ämbetsman genom allmänt brott förskyllt fängelse eller böter, uppställa, att ämbetsman-nen må dömas till avsättning allenast om han genom brottet visat sig up-penbarligen icke vara skickad att utöva sin tjänst och till suspension endast såvida han eljest i avsevärd mån skadat det anseende som innehavaren av hans befattning bör äga. Genom denna formulering undvikes det i kommit-téförslaget använda uttrycket »ovärdig» att utöva tjänsten, vilket kan föra tanken på ett mera abstrakt bedömande; bedömandet bör tydligen i varje särskilt fall ske med hänsyn till beskaffenheten av den befattning varom fråga är. Vidare undanröjes den i några yttranden påtalade formella oegent-ligheten, att det enligt ordalagen i kommittéförslaget skulle kunna stanna vid suspension oaktat ämbetsmannen visat sig vara ovärdig eller eljest up-penbarligen icke skickad att utöva tjänsten.

Den slutliga lydelsen av 7 § tillkom på hemställan av *första lagutskottet*, som i sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 39) bl. a. uttalade följande:

Den utvidgning av ämbetsstraffens tillämplighetsområde, som sålunda fö-reslås i propositionen, har mött gensagor i flera remissyttranden, särskilt i vad gäller att jämväl bötesdomar skulle öppna möjlighet att använda äm-betsstraff. Även inom utskottet ha betänkligheter framförts häremot. Av motiven och lagtextens uttryckssätt framgår emellertid, att det icke är för-slagets mening att domar å fängelse och särskilt icke å böter skola föran-leda ämbetsstraff annat än då alldeles särskilt starka skäl tala därför. Otvi-velaktigt kunna också fall förekomma, då den särskilda beskaffenheten av någon viss befattning gör det nödvändigt att innehavaren för alltid eller för viss tid skiljes däriifrån, om han gjort sig skyldig till brott av något slag som låter honom framstå såsom olämplig att i fortsättningen förrätta sin tjänst, låt vara att det allmänna straffet för brottet icke uppgår mera än till fängelse eller kanske icke ens mera än till böter. Så skulle tydligen vara förhållandet om, för att välja några exempel i anslutning till de nuvarande specialstadgandena, en officer dömdes till fängelse för spioneri, en lärare till fängelse för otukt med skolungdom eller en präst till böter för upprepat eller svårartat fylleri. Även andra liknande fall skulle emellertid kunna tän-kas, såsom med avseende på polis-, tull- och fångvårdspersonal, och det skulle tydligen erbjuda stora svårigheter att uppställa specialregler, som täckte alla situationer av nu ifrågakommande slag.

Med hänsyn härtill finner utskottet, att propositionens lösning synes bära godtagas. För att lagtexten klarare måtte giva till känna att tillämpning av suspension och än mer av avsättning som påföljd av fängelse- och bötes-straff för allmänna brott icke skall ifrågakomma annat än i fall av alldeles särskild beskaffenhet, vill utskottet emellertid förorda en sådan omformu-lering av lagtexten att, om ämbetsmannen förskyller fängelse eller böter, han skall dömas till suspension, om han genom brottet i avsevärd mån ska-dat det anseende som innehavaren av befattningen bör äga, dock att till

avsättning må dömas, därest han med hänsyn till tjänstens särskilda beskaffenhet genom brottet visat sig uppenbarligen icke vara skickad att innehava denna.

Remissyttranden

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden över motionen från *justitiekanslern*, *riksåklagarämbetet* och *Svea hovrätt*, varjämte tillfälle att yttra sig över motionen beretts *Föreningen Sveriges häradshövdingar*, *Föreningen Sveriges stadsdomare*, *Sveriges advokatsamfund*, *Sveriges Akademikers centralorganisation* och *Tjänstemännens Centralorganisation*.

Avstyrkande yttranden har avgivits av samtliga remissinstanser med undantag av Sveriges Akademikers centralorganisation, som tillstyrker motionen.

Under hänvisning till att motionären såsom huvudargument för motionens väckande åberopat en dom, varigenom en biskop år 1953 dömdes till avsättning, har *justitiekanslern* liksom även *riksåklagarämbetet* icke ansett sig kunna fränkomma att beröra nämnda dom för klarläggande av i vad mån den kan åberopas som skäl för ett krav å lagändring. I detta sammanhang anför *justitiekanslern* bl. a. följande:

I enlighet med det här anförda torde den ifrågavarande domen icke utgöra något stöd för ett borttagande av möjligheten att vid bötesbrott döma till avsättning. Det är tvärtom långt ifrån osannolikt, att om denna möjlighet icke funnits och biskopen bibehållits vid sitt ämbete, detta av många människor, även utpräglat humant inställda, uppfattats som en brist i lagstiftningen. Och om en på nu antytt sätt ofrånkomlig avsättning från ett ämbete av särskild beskaffenhet för med sig obilliga konsekvenser i ett enskilt fall, lära de få mötas med speciella åtgärder utanför strafflagstiftningen och rättskipningen.

Huruvida, utom den här förut nämnda domen, med tillämpning av 1948 års lagstiftning, meddelats någon dom å avsättning av ämbetsman för brott som förskyllt blott böter, har justitiekanslersämbetet sig icke bekant. Ej heller är för ämbetet känt, att — såsom motionären framhåller — under förarbetena till 1948 års lagstiftning framförda »tvivel på den nu gällande lagens rimlighet liksom dess utrymme för subjektivitet i vissa hänseenden bekräftats». Att lagen understundom kan medföra svårigheter i tillämpningen i den meningen, att det kan vara svårt och vanskligt att träffa ett avgörande i enskilt fall, är riktigt. Sådana svårigheter äro emellertid ofrånkomliga i all rättskipning och kunna endast i begränsad omfattning avhjälpas genom lagstiftning, eftersom lagrummen med nödvändighet måste vara i viss utsträckning allmänt hållna.

Riksåklagarämbetet erinrar i sitt yttrande om att den av motionären väckta frågan om tillämpningen av ämbetsstraff vid allmänt brott av ämbetsman, som förskyller endast böter, mycket ingående övervägts vid den nya lagstiftningens tillkomst. Ämbetet förklarar vidare, att ämbetet icke känner

till något fall — fränsett det av motionären nämnda — som föranlett någon allmän diskussion. Sedan ämbetet härefter närmare berört det av motionären angivna brottmålet uttalar ämbetet följande:

Sammanfattningsvis får ämbetet anföra, att ämbetet icke anser, att det av motionären avsedda brottmålet kan återopas såsom skäl för en ändring av lagstiftningen i den av motionären avsedda riktningen. Ämbetet kan ej heller finna annat än att möjlighet måste föreligga att i särskilda fall avsätta tjänstemän för brott, som endast förskyller böter, såsom i de av departementschefen angivna exemplen sedlighetssårande beteende av en skol-lärare eller falskdeklaration av en taxeringstjänsteman och det av lagutskottet angivna exemplet upprepat eller svårartat fylleri av en präst.

I *Svea hovrätts* yttrande anföres bl. a. följande:

Den med motionen avsedda lagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 1949 och har således varit gällande endast en förhållandevis kort tid. Den har ännu icke tillämpats i större utsträckning. Hovrätten är emellertid av den uppfattningen att den gällande lagen hittills icke medfört olägenheter eller särskilda svårigheter vid dess tillämpande.

Därest den generella möjligheten att döma till avsättning vid allmänna brott som förskylla allenast böter eller fängelse borttoges, torde det — såsom framgår av förarbetena till lagstiftningen — bliva nödvändigt att införa ett antal specialstadganden. Detta skulle otvivelaktigt innebära ett icke önskvärt avsteg från riktlinjerna för strafflagens uppbyggnad i övrigt och en återgång till den äldre, mera kasuistiska lagstiftningen.

Med hänsyn till utformningen av 25 kap. 7 § strafflagen om avsättnings-påföljd vid ifrågasatt brott finner hovrätten grundad anledning antaga, att bestämmelsen kommer att tillämpas med synnerlig försiktighet av domstolarna och efter noggrann prövning i enlighet med vad som förutsatts i lagstiftningens förarbeten.

Vad slutligen angår pension i samband med avsättning har denna fråga reglerats i Kungl. kungörelsen den 6 oktober 1950 (SFS nr 523), varigenom avsatt ämbetsman bibehålles vid intjänata pensionsförmåner. Med hänsyn till de svåra konsekvenser som avsättning ofta medför ifrågasätter hovrätten emellertid, huruvida icke därutöver möjlighet borde öppnas för domstolen att i särskilda fall tillerkänna avsatt ämbetsman viss ersättning för mistade löneförmåner för tiden fram till pensionsåldern.

På grund av det förut anförda och då hovrätten förutsätter, att strafflagberedningens förslag till skyddslag (SOU 1956: 55), vari skett en allmän översyn av hela det straffrättsliga reaktionssystemet, inom en nära framtid kommer att bli föremål för statsmakternas behandling, finner sig hovrätten — under hänvisning likväl till vad ovan anförts om viss ersättning för mistade löneförmåner — böra avstyrka bifall till motionen.

Föreningen Sveriges häradshövdingar anför — under hänvisning till avfattningen av 25 kap. 7 § strafflagen — följande:

Med denna avfattning, som tillkom under riksdagsbehandlingen, torde tillräckliga garantier föreligga mot att det dömes till avsättning vid brott, som förskyller bötesstraff, i andra fall än då mycket starka skäl tala för att den dömda ej bör bibehållas vid sin tjänst. Ett visst utrymme för subjektiva bedömningar är väl här som i så många andra fall lämnat åt domstolen. Detta torde emellertid vara oundvikligt, och stadgandet läser icke medföra större svårigheter i tillämpningen än andra liknande bestämmelser. Fall

kunna otvivelaktigt förekomma, då det är nödvändigt, att den som förskyller bötesstraff för visst brott skiljes från sin tjänst. Föreningen hänvisar till de exempel härpå, som lämnats i utskottets utlåtande år 1948 nr 39. Det kan icke med fog göras gällande, att domstolarna vid tillämpningen av bestämmelsen gått längre än vad som vid lagens tillkomst varit avsett.

Föreningen Sveriges stadsdomare framhåller i sitt yttrande att bestämmelsen i 25 kap. 7 § strafflagen om möjlighet att döma till avsättning för bötesbrott är synnerligen restriktivt avfattad och att även lagens förarbeten visar att en restriktiv tillämpning är avsedd. Föreningen anför vidare:

I motionen begärs översyn av lagrummet med särskilt beaktande av vad däri sägs om möjlighet till avsättning vid annat än frihetsstraff. Frågan är sålunda om det är möjligt att helt avvara avsättningsstraffet vid bötesbrott. Styrelsen anser detta knappast vara fallet. I vissa, låt vara mycket sällsynta fall, kan situationen vara sådan att avsättning kan framstå som påkallad, fastän brottet eller brotten, begångna av annan än ämbetsmannen, icke skulle ha förskyllt svårare straff än böter.

Med återopande av det ovan anförda och då det icke torde vara möjligt att utforma en mera restriktiv lydelse av lagrummet än den nu gällande, vill styrelsen avstyrka bifall till motionen.

Vid föreningens behandling av ärendet deltog fem borgmästare och sju rådmän. Två rådmän var av skiljaktig mening och ville tillstyrka motionen, enär ifrågavarande lagrum enligt deras uppfattning borde bli föremål för omprövning.

Sveriges advokatsamfund anför bl. a. följande i sitt yttrande:

Vad särskilt angår avfattningen av stadgandet i 25 kap. 7 § strafflagen är det klart att formuleringen så till vida lämnar utrymme för subjektivitet i bedömningen, som olika domare kan ha olika uppfattning i frågan huruvida en ämbets- eller tjänsteman »med hänsyn till tjänstens särskilda beskaffenhet genom brottet visat sig uppenbarligen icke vara skickad att innehava denna». Formuleringen ger emellertid uttryck för en enligt styrelsens mening riktig tanke, och avfattningen understryker vikten av varsamhet vid stadgandets tillämpning. Styrelsen har svårt att se att man genom en omformulering av det citerade brottstycket skulle kunna åstadkomma någon fastare gränsdragning.

Vill man effektivt begränsa utrymmet för subjektivitet i bedömningen torde därför ingen annan lösning stå till buds än att omarbeta stadgandet så att de lindrigare brotten (t. ex. brott, som in casu finnes förskylla allenast böter, eller som icke är belagt med svårare straff än böter) icke finge föranleda dom å avsättning. Styrelsen är emellertid icke övertygad om lämpligheten av en sådan lagändring. Även om ett bötesbrott i regel icke bör föranleda avsättning, kan förhållandena i speciella undantagsfall vara sådana att denna påföljd måste anses motiverad.

Sveriges Akademikers centralorganisation erinrar i sitt yttrande om de betänkligheter som yppades vid tillkomsten av bestämmelsen i 25 kap. 7 § strafflagen och uttalar härefter:

Enligt SACO:s mening har de betänkligheter, som sålunda framförts i samband med 1948 års straffskärpning, starkt fog för sig, även om det givetvis är ett vitalt intresse att skydda den offentliga tjänstens integritet.

Här föreligger ett ömtåligt avvägningsproblem som i gällande lagstiftning icke erhållit en fullt tillfredsställande lösning. Det finns därför all anledning att närmare utreda, huruvida intresset av den offentliga tjänstens integritet kan tillgodoses utan att tjänstemännens rimliga anspråk på trygghet och rättssäkerhet äventyras. Påföljden av mistning av tjänsten och som följd härav förlusten av en stor del av pensionsförmånerna synes nämligen icke stå i rimlig proportion till brott, som exempelvis endast förskyllt böter. SACO vill fördenskill tillstyrka, att riksdagen mätte hos Kungl. Maj:t an hålla om en översyn av strafflagen kap. 25 med särskilt beaktande av vad i § 7 säges om möjligheten till avsättning vid annat än frihetsstraff.

I *Tjänstemännens Centralorganisations* yttrande uttalas:

Herr Mogårds motion siktar speciellt på en ändring av 25 kap. 7 §. Enligt nämnda paragraf kan dömas till suspension och avsättning i vissa fall, då ämbetsman dömts till straff för andra brott än sådana som begåtts i tjänsten. För att ämbetsman skall kunna dömas till avsättning eller suspension vid bötesstraff fordras att han »i avsevärd mån skadat det anseende, som innehavaren av befattningen bör äga» samt att »han med hänsyn till tjänstens beskaffenhet genom brottet visat sig uppenbarligen icke vara skickad att innehava denna». Det kan med hänsyn till de allmänna principerna för lagtolkning antas att avsättning vid bötesstraff ytterst sällan skall förekomma. Å andra sidan medger lagrummet utrymme för en »elastisk» tolkning. TCO ifrågasätter lämpligheten av en översyn av en ensaka paragraf med hänsyn till att det här är fråga om en bestämmelse, som måste ses i ett större sammanhang.

Utskottet

I förevarande motion kritiserar det vid tillkomsten av 1948 års lagstiftning om brott mot staten och allmänheten i 25 kap. 7 § strafflagen införda stadgandet, enligt vilket ämbetsman må dömas till avsättning för allmänt brott som förskyller endast böter. Enligt lagrummets avfattning förutsättes härför att ämbetsmannen med hänsyn till tjänstens särskilda beskaffenhet genom brottet visat sig uppenbarligen icke vara skickad att innehava denna. Motionären anser att bestämmelsen bereder domstolarna svårigheter vid tillämpningen och att stadgandet kan tillfoga den dömde ett straff som ej står i proportion till den begångna förseelsen.

Före den 1 januari 1949, då ifrågavarande bestämmelse trädde i kraft, fanns — såsom framgår av en här ovan lämnad redogörelse — ingen generell möjlighet att ådöma avsättning i andra fall än då ämbetsmannen dömdes till straffarbete för det allmänna brottet. Vid vissa brott kunde avsättning dock ifrågakomma även i fall då ämbetsmannen dömdes till fängelse eller böter. Även om straffet stannade vid böter kunde sålunda vid vissa sedlighetsbrott avsättning ådömas ämbetsmän, som hade att undervisa eller uppfostra ungdom. Även för präst kunde avsättning följa vid bötesbrott, om brottet var sådant att hans prästerliga anseende därigenom fläckades eller spilldes.

Införandet av den generella möjligheten att döma till avsättning vid bö-

tesbrott förestavades av det stegrade kravet på ämbetsmäns oförvitlighet och innebar ett fullföljande av en utveckling, vars första steg tagits genom att för vissa brott införa regler, enligt vilka avsättning kunde följa även vid lägre straff än straffarbete.

Förevarande bestämmelser blev, såsom lagens förarbeten utvisar, föremål för mycket ingående överväganden i samband med den nya lagstiftningens tillkomst. Därvid fann de lagstiftande instanserna, att fall kunde förekomma, där den särskilda beskaffenheten av en befattning gjorde det nödvändigt, att vederbörande skildes från tjänsten, om han gjort sig skyldig till sådant brott, som kom honom att framstå som uppenbart olämplig att i fortsättningen förrätta sin tjänst även om straffet icke uppgick till mer än böter. Såsom exempel nämndes sedlighetssårande beteende av skollärare, falskdeklaration av taxeringstjänsteman och upprepat eller svårartat fylleri av präst. Det konstaterades vidare, att det skulle erbjuda stora svårigheter att uppställa specialregler, som täckte alla situationer av förevarande slag.

Utskottet är av den uppfattningen att en möjlighet att i särskilda undantagsfall avsätta ämbetsmän för brott som endast förskyller böter icke lär kunna undvaras och intager sålunda i denna fråga samma ståndpunkt som hävdades av de lagstiftande instanserna vid ifrågavarande stadgandes tillkomst år 1948. Även flertalet i ärendet hörda remissinstanser har givit uttryck för denna uppfattning.

Stadgandets avfattning — liksom lagens förarbeten — utmärker att avsättning som påföljd vid bötesbrott endast skall ifrågakomma i fall av alldeles särskild beskaffenhet. Vid ärendets behandling har intet framkommit, som ger stöd för motionärens uttalande, att bestämmelsen skulle bereda domstolarna särskilda svårigheter vid tillämpningen.

I anledning av att i motionen berörts verkningarna i pensionshänseende av avsättning förtjänar här omnämnas, att frågan behandlades vid genomförandet av 1948 års strafflagsreform och att i anslutning härtill år 1950 genomfördes en ändring, varigenom avsatt ämbetsman bibehålles vid intjänata pensionsförmåner.

Under hänvisning till det anförda anser utskottet icke skäl föreligga för den av motionären begärda översynen av 25 kap. strafflagen och får därför hemställa,

att förevarande motion, I: 57, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 mars 1959

På första lagutskottets vägnar:

EMIL AHLKVIST

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herr Ahlkvist, fru Gärde Widemar, herrar Per Olofsson, Lindgren, Per-Olof Hanson, Erik Svedberg, Robert Johansson och Arvidson;

från a n d r a kammaren: herrar Hedqvist, Gezelius, Onsjö, Östrand, Fröding, fru Löfqvist och herr Haglund.